

Sygn. akt VIII Ns 272/14

POSTANOWIENIE

Dnia 27 września 2017 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi VIII Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia S.R. Anna Bielecka-Gąszcz

Protokolant: st. sekr. sąd. Anna Zuchora

po rozpoznaniu w dniu 13 września 2017 roku w Łodzi

na rozprawie

sprawy z wniosku D. D. (1) i R. D. (1)

z udziałem (...) Spółki Akcyjnej w L.

o ustanowienie służebności przesyłu

postanawia:

1. oddalić wniosek;
2. ustalić, że wnioskodawcy i uczestnik ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt VIII Ns 272/14

UZASADNIENIE

We wniosku z dnia 28 maja 2014 roku wnioskodawcy D. D. (2) i R. D. (2), reprezentowani przez pełnomocnika będącego radcą prawnym, wnieśli o ustanowienie odpłatnej służebności przesyłu na rzecz (...) Spółki Akcyjnej w L., obciążającej nieruchomości wnioskodawców składającą się z działek ewidencyjnych nr (...), położoną w B., gminie N., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...), w zamian za zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawców wynagrodzenia za ustanowienie służebności w wysokości 114.000 zł. Ponadto wnioskodawcy złożyli wniosek o zasądzenie solidarnie na ich rzecz od uczestnika kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 480 zł.

W uzasadnieniu wskazano, że wnioskodawcom przysługuje na prawach wspólności majątkowej małżeńskiej prawo własności nieruchomości opisanej we wniosku, na której posadowione są urządzenia przesyłowe (napowietrzna linia energetyczna średniego i niskiego napięcia), których właścicielem i użytkownikiem jest uczestnik postępowania. W ocenie wnioskodawców stan prawny urządzeń przesyłowych posadowionych na ich nieruchomości uznać należy za nieuregulowany. Uczestnik odmówił ustanowienia stosownej służebności w drodze umowy, stąd konieczne było wystąpienie z takim wnioskiem do sądu. **(wniosek k. 2-4)**

W odpowiedzi na wniosek, uczestnik postępowania (...) S.A. w L. Oddział Ł.-Miasto, reprezentowany przez pełnomocnika będącego adwokatem, wniósł o oddalenie wniosku w całości, podnosząc zarzut zasiedzenia przez poprzednika prawnego uczestnika nieodpłatnej służebności gruntowej na nieruchomości wnioskodawców, odpowiadającej swoją treścią treści służebności przesyłu.

Uczestnik przyznał, że przez działkę ewidencyjną nr (...) przebiega linia elektroenergetyczna 15 kV relacji S.-K. oraz posadowiona jest na niej stacja transformatorowa nr (...), natomiast przez działkę nr (...) przebiega linia elektroenergetyczna 0,4 kV. Podstawę wybudowania stacji transformatorowej stanowiła decyzja (...) z 1978 roku. Podstawę prawną wybudowania linii elektroenergetycznej 0,4 kV stanowiła decyzja Zarządu Urbanistyki, Architektury i Nadzoru Budowlanego w Ł. nr (...) z dnia 4 czerwca 1981 roku. Linia 15 kV została wybudowana w 1971 roku, co potwierdza spis środków trwałych poprzednika prawnego uczestnika. Uczestnik wskazał, że w odniesieniu do linii 15 kV oraz stacji trafo nabycie służebności przez zasiedzenie nastąpiło najpóźniej z dniem 27 kwietnia 2012 roku, natomiast w odniesieniu do linii 0,4 kV – najpóźniej z dniem 4 czerwca 2001 roku, zaś uczestnik nabył te prawa w drodze sukcesji uniwersalnej, przytaczając szczegółowo twierdzenia o okoliczności faktycznych uzasadniających powyższe.

Nadto uczestnik wniósł o zasądzenie solidarnie od wnioskodawców na rzecz uczestnika zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych. **(odpowiedź na wniosek k. 27-35)**

W dalszym toku postępowania wnioskodawcy i uczestnik podtrzymali dotychczasowe stanowiska w sprawie, przy czym w piśmie przygotowawczym z dnia 28 grudnia 2016 roku pełnomocnik wnioskodawców wyjaśnił, że działka (...) powstała w wyniku scalenia części działek (...), należała do i znajdowała się w posiadaniu osób fizycznych od dnia 1 października 1979 roku, jednak w ocenie wnioskodawców uczestnik nie wykazał ani uprawnień do posiadania spornej służebności, ani też przeniesienia tego posiadania na siebie. **(pismo przygotowawcze k. 492)**

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawcy D. D. (2) i R. D. (2), na prawach wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej, są współwłaścicielami nieruchomości gruntowej, obejmującej działki ewidencyjne nr (...), położonej w B., gminie N., dla której Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi prowadzi księgę wieczystą nr (...).

Przez działkę ewidencyjną nr (...) przebiega linia elektroenergetyczna 15 kV relacji S.-K. oraz posadowiona jest na niej stacja transformatorowa nr (...), natomiast przez działkę nr (...) przebiega linia elektroenergetyczna 0,4 kV, których właścicielem i użytkownikiem jest uczestnik postępowania. **(okoliczności bezsporne, odpis zwykły z księgi wieczystej k. 6-9, kserokopia wypisu z planu zagospodarowania przestrzennego k. 10, kserokopie decyzji k. 63-69 i k. 382-386, zeznania świadka M. K. k. 348-349)**

Działki nr (...) powstały w wyniku podziału działki (...), którą przydzielono J. Ź. na podstawie decyzji Prezydenta Miasta Ł. z dnia 1 października 1979 roku, jako ekwiwalent za wniesiony do scalenia gruntów wsi B. wkład gruntowy składający się z działek numer (...).

Zgodnie bowiem z aktem własności ziemi z 26 kwietnia 1976 roku, wydanym na podstawie art. 1 ust. 1 ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1971 roku o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz.U. 1971, Nr 27, poz. 250), stwierdzono, że J. Ź. uzyskał własność nieruchomości obejmującej działki nr (...), o pow. 5,96 ha, we wsi B., gminie N., nieodpłatnie, z mocy samego prawa, co nastąpiło z dniem wejścia ustawy w życie, zatem z dniem 4 listopada 1971 roku (k. 443).

Powyższe działki nr (...) J. Ź. wniósł do scalenia gruntów wsi B., zatwierdzonych Decyzją Prezydenta Miasta Ł. Nr (...) z dnia 1 października 1979 roku, a za wniesiony do scalenia wkład gruntowy został J. Ź. wydzielony ekwiwalent stanowiący grunt położony we wsi B. oznaczony nr działek (...), o łącznej powierzchni 6,64 ha (k. 437).

Po podziale nieruchomości obejmującej m.in. działkę nr (...) w 2005 roku, z działki tej wydzielona została działka (...), a następnie na podstawie mapy sytuacyjnej do celów prawnych zaewidencjonowanej w (...) Ośrodku (...) za nr (...) z dnia 3 listopada 2009 roku z działki (...) zostały wydzielone m.in. działki (...), przez które przebiegają sporne urządzenia przesyłowe.

Nieruchomość obejmująca obecnie istniejące działki (...) znajduje się zatem w posiadaniu osób fizycznych co najmniej od dnia 1 października 1979 roku. **(kserokopia pisma k. 400, wypis z rejestru gruntów k. 401, dokumenty stanowiące podstawę wpisu do KW k. 405-428, kserokopia decyzji o zatwierdzeniu projektu podziału k. 422-423, kserokopia aktu własności ziemi k. 443, kserokopia zaświadczenia k. 437, kserokopia map k. 438-441, informacja z (...) k. 450 i k. 489 z załącznikami w postaci map k. 490, kserokopie dokumentów k. 466-485)**

Linia 15 kV relacji S.-K. przebiegająca przez działkę ewidencyjną nr (...) została wybudowana w 1971 roku, co potwierdza spis środków trwałych poprzednika prawnego uczestnika, zaś podstawę wybudowania na tej działce stacji transformatorowej nr (...) stanowiła decyzja (...) z 1978 roku. Podstawę prawną wybudowania linii elektroenergetycznej 0,4 kV na działce (...) stanowiła decyzja Zarządu Urbanistyki, Architektury i Nadzoru Budowlanego w Ł. nr (...) z dnia 4 czerwca 1981 roku.

Urządzenia przesyłowe przechodzące przez działkę wnioskodawców były nieprzerwanie eksploatowane przez uczestnika i jego poprzedników prawnych od lat 70-tych i 80-tych ubiegłego wieku aż do chwili obecnej, a przebieg linii od momentu jej wybudowania nie uległ zmianie.

Od czasu ich wybudowania linie energetyczne 0,4 kV i 15 kV oraz stacja transformatorowa pozostają w nieprzerwanym władaniu każdorazowych przedsiębiorstw przesyłowych i są przez nie w sposób ciągły eksploatowane. Pracownicy przedsiębiorstwa energetycznego dokonują przeglądów, obchodów, konserwacji i modernizacji linii oraz stacji trafo, przewody ww linii, przez które nieprzerwanie płynie prąd, tworzą sieć wchodzącą w skład przedsiębiorstwa energetycznego. **(kserokopia mapy k. 62, kserokopia decyzji k. 63-69 i k. 382-386, kserokopie zleceń, kart oględzin – przeglądu linii, kart oględzin stacji i in. dok. k. 70-210, zeznania świadka M. K. k. 348-349)**

Zarządzeniem nr 228 Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 25.11.1958 roku utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakłady (...). Podmiot ten w dniu 10.03.1959 roku został wpisany do rejestru przedsiębiorstw państwowych, w dziale A pod nr rej. (...), uzyskując z tą datą osobowość prawną. W (...) Zakładów (...) działała jednostka organizacyjna Zakład (...) w Ł.. Na podstawie zarządzenia nr (...) Ministra Przemysłu z dnia 16.01.1989 roku utworzono z dniem 01.01.1989 roku przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...) w Ł.. Powstało ono w wyniku podziału przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Centralny O. Energetyczny w W., na bazie zakładu Zakład (...). Przedsiębiorstwu przydzielone zostały składniki mienia powstałego z podziału przedsiębiorstw pod nazwą Centralny O. Energetyczny w W..

Zarządzeniem nr (...) z dnia 09.07.1993 roku Minister Przemysłu i Handlu z dniem 12.07.1993 roku dokonał podziału przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakład (...) w Ł. w celu wniesienia przez Skarb Państwa zorganizowanej części mienia przedsiębiorstwa do spółki akcyjnej (...) S.A. w W. i przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakład (...) w Ł. w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa pod nazwą (...) S.A. w Ł.. (...) S.A. w Ł. wstąpiła we wszystkie prawa majątkowe i niemajątkowe oraz obowiązki Zakładu (...) w Ł., z wyjątkiem praw i obowiązków przejętych przez (...) S.A. w W..

Aktem notarialnym z dnia 12.07.1993 roku Minister Skarbu Państwa, działając w imieniu Skarbu Państwa, dokonał przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakład (...) w Ł. w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa pod nazwą (...) S.A. w Ł..

W dniu 29.06.2007 roku (...) S.A. w Ł. dokonał wydzielenia prawnego operatora systemu dystrybucyjnego ze swojej struktury w formie wniesienia aportem przedsiębiorstwa (...) w rozumieniu art. 55 k.c. (przedsiębiorstwa sieciowego) na pokrycie podwyższonego kapitału zakładowego (...) Spółki z o.o. w Ł.. Przedmiot aportu stanowiły, między innymi, związane z prawem własności i użytkowania wieczystego nieruchomości służebności gruntowe, w tym służebności polegające na zapewnieniu dostępu do urządzeń służących do doprowadzania prądu elektrycznego oraz budowie

i ruchomy majątek sieciowy związany z prowadzeniem przedsiębiorstwa sieciowego, obejmujący w szczególności urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania prądu elektrycznego w rozumieniu art. 49 k.c.

W dniu 12.11.2008 roku nastąpiła zmiana spółki z (...) Spółka z o.o. w Ł. na (...) Spółka z o.o. w Ł.. Następnie doszło do połączenia (...) Spółka z o.o. w Ł. poprzez przejęcie przez (...) Spółki Akcyjnej Ł.-Miasto w trybie art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. przez (...) S.A. w Ł.. Wszelkie prawa i obowiązki (...) Sp. z o.o. w Ł. (spółka przejmowana) realizowane są przez powstały na jej majątku (...) S.A. w Ł. – Oddział Ł. Miasto z siedzibą w Ł., stanowiącej część spółki przejmującej – (...) S.A. w Ł.. **(kserokopie dokumentów w postaci zaświadczeń, zarządzeń, postanowień, aktów notarialnych i in. k. 42-61, odpis z KRS k. 39-41)**

Pismem z dnia 25 kwietnia 2014 roku wnioskodawcy, przed skierowaniem sprawy do sądu, zwracali się do uczestnika o zawarcie umowy w przedmiocie ustanowienia służebności przesyłu za wynagrodzeniem, czemu uczestnik odmówił. **(pismo k. 13-14, okoliczności bezsporne)**

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił bądź jako bezsporny, bądź na podstawie znajdujących się w aktach sprawy dowodów z dokumentów, które nie budziły wątpliwości, co do prawidłowości ani rzetelności ich sporządzenia, nie były także kwestionowane przez strony. Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły również zeznania świadka M. K., które korespondowały z nieosobowym materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie.

Postanowieniem z dnia 13 września 2017 roku Sąd oddalił wnioski dowodowe pełnomocnika wnioskodawcy o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych, jako niemające istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, wobec zasadności zgłoszonego przez uczestnika postępowania zarzutu zasiedzenia służebności.

Sąd Rejonowy, zważył co następuje:

Wniosek o odpłatne ustanowienie służebności przesyłu nie był zasadny i nie zasługiwał na uwzględnienie, wobec zasadnego podniesienia przez uczestnika postępowania zarzutu nabycia przez zasiedzenie nieodpłatnej służebności gruntowej, o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Zgodnie z przepisem art. 352 § 1 i 2 k.c. kto faktycznie korzysta z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności, jest posiadaczem służebności, a do posiadania służebności stosuje się odpowiednio przepisy o posiadaniu rzeczy.

Specyfiką posiadania, jako stanu faktycznego, w oznaczonych okolicznościach kwalifikowanego, jako zdarzenie prawne, wywołujące skutki w zakresie rozliczeń z właścicielem nieruchomości i mogącego prowadzić do pierwotnego nabycia prawa własności przez zasiedzenie, jest posługiwanie się konstrukcją domniemań prawnych o charakterze usuwalnym. Obejmują one domniemanie posiadania samoistnego (art. 339 k.c.), ciągłości posiadania (art. 340 k.c.), posiadania zgodnego z prawem, dotyczące także posiadania przez poprzedniego posiadacza (art. 341 k.c.). Uzupełniają je domniemanie istnienia dobrej wiary, jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary (art. 7 k.c.). Istotą konstrukcji domniemań prawnych wzruszalnych jest ustawowe związanie sądu, co do istnienia danego faktu, które może być obalone dowodem przeciwnym. Ciężar wzruszenia spoczywa przy tym na przeciwniku strony powołującej się na istnienie okoliczności objętej domniemaniem.

Posiadanie jest stanem faktycznym podlegającym ochronie prawnej, a zmiany posiadacza, przedmiotowo istotnych cech takiego władztwa dla wywołania oznaczonych skutków prawnych w zasadzie zależą od podjęcia czynności prawnych lub wskazanych przez ustawę zdarzeń (np. art. 348-351 k.c. - formy przeniesienia posiadania, art. 176 k.c. - doliczanie posiadania poprzednika do czasu zasiedzenia w wypadku przeniesienia posiadania podczas biegu zasiedzenia, art. 123 § 1 k.c. w zw. z art. 175 k.c. - przerwanie biegu zasiedzenia).

Zasady powyższe mają zastosowanie także do ustalania w postępowaniu o stwierdzenie zasiedzenia nabycia przez posiadacza praw rzeczowych stanowiących tytuł prawny do władania nieruchomością w pełnym (własność) lub obciążenia jej w ograniczonym zakresie (służebność).

Regulacja dotycząca służebności przesyłu została wprowadzona do Kodeksu cywilnego z dniem 3 sierpnia 2008 roku, przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 116, poz. 731), jednak ta konstrukcja prawna funkcjonowała w obrocie cywilnoprawnym w drodze wykładni obowiązującej regulacji dotyczącej służebności gruntowych.

Zarówno w literaturze, jak i orzecznictwie dopuszczano, bowiem możliwość nabywania służebności gruntowych przez przedsiębiorców przesyłowych na skutek ich zasiedzenia. Przedmiotem zasiedzenia przez takiego przedsiębiorcę jest przed dniem 3 sierpnia 2008 roku służebność gruntowa o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Stanowisko to zostało potwierdzone między innymi w uchwale z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, (LEX nr 458125), w której Sąd Najwyższy uznał, że przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu (art. 305¹-305⁴ k.c.) dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa. Uzasadniając swój pogląd wskazał, że ustanowiona na rzecz przedsiębiorstwa (w znaczeniu podmiotowym) lub nabyta przez przedsiębiorstwo w drodze zasiedzenia służebność gruntowa, jako prawo korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie związanym z działaniem tego przedsiębiorstwa (art. 285 k.c.), odpowiada funkcji i treści nowo kreowanej służebności przesyłu. Stanowisko to podtrzymał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7 listopada 2008 r., II CSK 326/08, (LEX nr 1130159), w wyroku z dnia 12 grudnia 2008 r., II CSK 389/08, (LEX nr 484715), w postanowieniu z dnia 5 czerwca 2009 r., I CSK 392/08 (LEX nr 578032), a także w uchwale z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 18/13 (OSNC 2013/12/139).

Zagadnienie, jakie prawo rzeczowe nabywa się po dniu 3 sierpnia 2008 roku, na skutek upływu terminu zasiedzenia po tym dniu, ale rozpoczętego wcześniej, rozstrzygnął Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 18/13 (OSNC 2013/12/139) przyjmując, że do wejścia w życie art. 305¹-305⁴ k.c. dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia na rzecz przedsiębiorcy służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, a następnie wprost służebności przesyłu, przy czym okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu podlega doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia służebności przesyłu.

Przesłankami zasiedzenia służebności na podstawie przepisu art. 292 k.c. w związku z art. 172 k.c. są: posiadanie dla siebie („samoistne”) trwałego i widocznego urządzenia, służącego do wykonywania służebności, nieprzerwane posiadanie trwające przez czas potrzebny do zasiedzenia, który to czas jest zależny od dobrej lub złej wiary posiadacza i wynosi: 10 lub 20 lat, albo 20 lub 30 lat, zależnie od obowiązującego stanu prawnego.

Spełnienie powyższych przesłanek powoduje nabycie ex lege ograniczonego prawa rzeczowego (służebności). Wydane przez sąd postanowienie stwierdzające nabycie ograniczonego prawa rzeczowego przez zasiedzenie ma jedynie charakter deklaratoryjny, co oznacza, że konieczne jest ustalenie daty nabycia, która może znacznie poprzedzać złożenie samego wniosku. Z tych też względów konieczne jest ustalenie obowiązującego prawa materialnego z chwili nabycia ex lege ograniczonego prawa rzeczowego.

Mając na względzie ustalony w sprawie stan faktyczny – okoliczność, że nieruchomość obejmująca działki nr (...) stanowiąca obecnie własność małżonków D. D. (2) i R. D. (2), dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...), powstała w wyniku podziału działki (...), ta zaś z podziału działki (...), której własność uzyskał J. Ż., zgodnie z decyzją Prezydenta Miasta Ł. z dnia 1 października 1979 roku, jako ekwiwalent za wniesiony do scalenia gruntów wsi B. wkład gruntowy składający się z działek numer (...) (które to działki z kolei nabył zgodnie z aktem własności ziemi z 26 kwietnia 1976 roku, wydanym na podstawie art. 1 ust. 1 ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1971 roku o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych, nieodpłatnie, z mocy samego prawa, co nastąpiło z dniem wejścia ustawy w życie, zatem z dniem 4 listopada 1971 roku), biorąc pod uwagę także treść pisma z (...) Ośrodka (...), z którego wynika, że położenie działki (...) częściowo pokrywa się z położeniem w terenie działki nr (...), stwierdzić należy, że nieruchomość obejmująca działki nr (...) stanowiła własność osób fizycznych co najmniej od 1 października 1979 roku (data przydzielenia ekwiwalentu obejmującego działkę (...)) za grunty wniesione do scalenia). Gdyby bowiem położenie działek (...) pokrywało się z położeniem w terenie dawnej działki nr (...), którą J. Ż. nabył z mocy samego prawa z

dniem 4 listopada 1971 roku, zgodnie z aktem własności ziemi, to należałoby ustalić, że nieruchomości obejmująca działki nr (...) stanowiła własność osób fizycznych od 4 listopada 1971 roku, gdyby natomiast położenie działek (...) nie pokrywało się z położeniem w terenie dawnej działki nr (...) (którą J. Ż. nabył z mocy samego prawa z dniem 4 listopada 1971 roku), należałoby ustalić, że nieruchomości obejmująca działki nr (...) stanowiła własność osób fizycznych dopiero od 1 października 1979 roku, wobec braku innych danych.

Biorąc ponadto pod uwagę fakt, że linia 15 kV relacji S.-K. przebiegająca przez działkę ewidencyjną nr (...) została wybudowana w 1971 roku, stacja transformatorowa nr (...) w 1978 roku, a linia elektroenergetyczna 0,4 kV na działce (...) w 1981 roku, stwierdzić należało, że w przedmiotowej sprawie, będzie miał zastosowanie przepis art. 172 k.c., w brzmieniu obowiązującym po 1 października 1990 roku, z uwagi na to, że okres zasiedzenia nie mógł rozpocząć się wcześniej niż 4 listopada 1971 roku bądź 1 października 1979 roku (co wyjaśniono powyżej) i jednocześnie nie wcześniej niż po wybudowaniu danej linii i stacji transformatorowej, oczywiście co do każdego z urzędzeń osobno (zatem w odniesieniu do linii 15 kV – od 1971 bądź 1979 roku, w odniesieniu do stacji transformatorowej nr (...) – od 1978 bądź 1979 roku, a w odniesieniu do linii elektroenergetycznej 0,4 kV - od 1981 roku).

Z tych względów, okres zasiedzenia nie mógł zatem upłynąć przed wejściem w życie ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku o zmianie ustawy kodeks cywilny, tj. przed 1 października 1990 roku, zatem będą miały zastosowanie nowe dłuższe okresy zasiedzenia 20 lat (w dobrej wierze) i 30 lat (w złej wierze) (por. orz. SN z dnia 2 września 1993 roku, II CRN 89/93).

Należy oczywiście za Sądem Najwyższym przyjąć, że dobrej wiary zasiadającego posiadacza nie wyłącza wiedza o prawie własności przysługującym osobie trzeciej, jednak dobra wiara występuje jedynie wówczas, gdy ingerowanie w cudzą własność w zakresie odpowiadającym służebności rozpoczęło się w takich okolicznościach, które usprawiedliwiały przekonanie posiadacza, że nie narusza on cudzego prawa (por. uchwały (7) Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1991 r., III CZP 108/91, OSNC 1992, Nr 4, poz. 48; postanowienia z dnia 17 lutego 1997 r., II CKN 3/97; z dnia 4 grudnia 1998 r., III CKN 48/98; z dnia 22 grudnia 1998 r., II CKN 59/98; z dnia 4 listopada 1999 r., II CKN 560/96, z dnia 5 lipca 2012 r., IV CSK 606/11 i in. - niepubl.).

Podkreślić należy, że w odniesieniu do posiadania prowadzącego do zasiedzenia o rodzaju wiary posiadacza, a w następstwie o długości terminu niezbędnego do nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie decyduje chwila objęcia jej w posiadanie (dla siebie). Obowiązuje tu zasada mala fides superveniens non nocet, co wynika wprost z wykładni językowej art. 172 k.c. ("uzyskał posiadanie") i na mocy art. 176 k.c. ma zastosowanie do następców pierwotnego posiadacza przy doliczaniu posiadania poprzednika, ("jeżeli poprzedni posiadacz uzyskał posiadanie nieruchomości w złej wierze").

Domniemanie dobrej wiary posiadacza (art. 7 k.c.) wzruszyć może dowód, że posiadacz w chwili rozpoczęcia posiadania w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu wiedział lub mógł się dowiedzieć o tym, że narusza to prawo innej osoby.

Bieg terminu zasiedzenia może być przerwany m.in. przez podjęcie przez właściciela przed właściwym sądem powszechnym czynności przedsięwziętych bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia (art. 175 k.c. w zw. z art. 123 § 1 pkt 1 k.c.), w pewnych wypadkach uznanie tytułu prawnego właściciela i przyznanie braku samoistności własnego posiadania (art. 175 k.c. w zw. z art. 123 § 1 pkt 2 k.c.). Podzielić należy pogląd Sądu Najwyższego, wyrażony w uchwale z dnia 21 stycznia 2011 r., III CZP 124/10 (OSNC 2011, Nr 9, poz. 99), że wniosek właściciela nieruchomości o ustanowienie służebności przesyłu za odpowiednim wynagrodzeniem (art. 305¹ § 2 k.c.) przerywa bieg terminu zasiedzenia tej służebności.

Służebność gruntowa i służebność przesyłu są prawami na rzeczy cudzej. Posiadanie służebności polega na faktycznym korzystaniu z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności (art. 352 § 1 k.p.c.). Z istoty konstrukcji zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu (i konsekwentnie służebności przesyłu) wynika, zatem niedopuszczalność połączenia po stronie zasiadającego w odniesieniu do nieruchomości

obciążonej przymiotu jej właściciela i posiadacza w zakresie odpowiadającym treści służebności. Dopuszczenie państwowego przedsiębiorstwa energetycznego do korzystania z obszarów gruntów państwowych, z uwagi na przynależność linii przesyłowej i gruntu do Skarbu Państwa oraz do czasu zmiany art. 128 k.c., z uwagi na zasadę jednolitego funduszu własności państwowej – nie tworzyło żadnych skutków prawno rzeczowych (stąd tak ważnym było ustalenie od kiedy nieruchomości stanowiła własność osób fizycznych).

Zgodnie z art. 176 k.c. - zarówno stosowanym w związku z art. 172 k.c., jak i w związku z art. 292 k.c. - posiadacz na potrzeby zasiedzenia do czasu swego posiadania może doliczyć czas posiadania poprzednika tylko o tyle, o ile do przeniesienia posiadania lub dziedziczenia doszło podczas biegu zasiedzenia, co oczywiście wyklucza doliczenie przez obecnego posiadacza czasu posiadania poprzednika, który był posiadaczem uprawnionym (por. postanowienie SN z dnia 3 lutego 2010 r., II CSK 465/09, LEX nr 738479) (podobnie SN w postanowieniu z dnia 16 września 2009 r., II CSK 103/09, LEX nr 530696).

Dodatkowo wskazać należy, że państwowa osoba prawna nie mogła być posiadaczem samoistnym nieruchomości w rozumieniu art. 172 k.c. w okresie obowiązywania art. 128 k.c. (do dnia 1 lutego 1989 roku) i nie mogła uzyskać przez zasiedzenie własności dla siebie, lecz dla Skarbu Państwa (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 11 lutego 2011 r., I CSK 288/10, LEX 798230). Dla nabycia służebności w imieniu własnym i na własną rzecz niezbędna jest, bowiem zdolność do bycia podmiotem praw rzeczowych, której ograniczenia wynikały wprost z przepisów prawa.

Zgodnie z art. 128 k.c. w okresie do dnia 1 lutego 1989 roku obowiązywała zasada jednolitej socjalistycznej własności ogólnonarodowej (państwowej) przysługującej niepodzielnie Państwu. Dopiero po tej dacie państwowe jednostki organizacyjne i państwowe osoby prawne mogły samodzielnie władać wyznaczoną częścią mienia państwowego w oparciu o różne tytuły prawne.

Jak wskazano w orzecznictwie w okresie obowiązywania zasady jednolitego funduszu własności państwowej stosunek prawny między Skarbem Państwa a przedsiębiorstwem państwowym, sprawującym zarząd mieniem państwowym w zakresie władania gruntem, odpowiadał dzierżeniu w rozumieniu art. 338 k.c., (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2008 r., III CSK 73/08; z dnia 27 marca 2008 r., III CSK 329/07; z dnia 25 stycznia 2006 r., I CSK 11/05). W części orzeczeń późniejszych Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że władztwo powyższe ma charakter swoistego posiadania zależnego. Zmiana Kodeksu cywilnego dokonana ustawą z dnia 31 stycznia 1989 roku (Dz. U. Nr 3, poz. 11) nadała przepisowi art. 128 k.c. nowe brzmienie wskazując, że własność ogólnonarodowa (państwowa) przysługuje Skarbowi Państwa albo innym państwowym osobom prawnym. Judykatura, wykładając wskazany przepis stwierdziła, że jego brzmienie nie uzasadnia przyjęcia, że ex lege doszło do przekształcenia uprawnień do części mienia ogólnonarodowego, pozostającego w ich zarządzie w prawo własności tego mienia (por. uchwałę (7) Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91, mającą moc zasady prawnej - OSNC 1991, nr 10-12, poz. 118)). Innymi słowy uznano, że jedynie nowo nabywane przedmioty własności stawały się własnością danej państwowej osoby prawnej, a mienie państwowe pozostające w jej władaniu (w różnych formach) pozostawało nadal własnością Skarbu Państwa. Ustawa z dnia 28 lipca 1990 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55, poz. 321, ze zm.) z dniem 1 października 1990 roku uchyliła przepis art. 128 k.c. we wskazanym nowym brzmieniu oraz art. 177 k.c. zawierający zakaz zasiadywania nieruchomości państwowych. Jednak dopiero ustawa z dnia 29 września 1990 roku o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz. 464, ze zm.) przyznała z dniem 5 grudnia 1990 roku państwowym osobom prawnym, którym dotąd przysługiwało prawo zarządu, zdolność nabywania we własnym imieniu wszelkich praw majątkowych, w tym rzeczowych, uwłaszczając je na posiadanym mieniu, będącym dotychczas własnością państwową (art. 2) oraz wstecznie potwierdziła prawo własności nieruchomości nabytych przez państwowe osoby prawne po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11) wskazując, że od chwili nabycia stanowią one własność tych osób (art. 3). Przepisy te mają odpowiednie zastosowanie do stwierdzenia nabycia ograniczonych praw rzeczowych oraz do oceny posiadania prowadzącego do ich nabycia przez zasiedzenie.

Oznacza to, że każdorazowo w indywidualnych okolicznościach danej sprawy przedmiotem szczegółowych ustaleń i ocen sądu muszą być: status organizacyjno-prawny posiadacza (przedsiębiorstwa przesyłowego), jego kwalifikacja,

jako państwowej osoby prawnej, zmiany relacji prawnych między Skarbem Państwa a przedsiębiorstwem państwowym, jednoosobową spółką Skarbu Państwa i spółką kapitałową prawa handlowego z udziałem Skarbu Państwa lub spółki Skarbu Państwa, sposób przeniesień posiadania między kolejnymi władającymi w zakresie odpowiadającym służebności nieruchomości obciążoną dla stwierdzenia dopuszczalności zaliczania posiadania wykonywanego przez przedsiębiorstwo przesyłowe. Przeniesienie posiadania i praw do nieruchomości władnącej (tu odpowiednio: przedsiębiorstwa przesyłowego oraz jego części składowych w postaci sieci elektroenergetycznej - urządzeń i linii przesyłowych) rozciąga się bowiem na nieruchomość obciążoną w zakresie posiadania prawa służebności lub służebnego posiadania prowadzącego do nabycia prawa służebności.

W przedmiotowej sprawie wykazano powyższe, jednak już wcześniej należy przyjąć rozpoczęcie biegu terminu zasiedzenia, skoro ma mocy ustawy z dnia 29 września 1990 roku o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, przyznano z dniem 5 grudnia 1990 roku państwowym osobom prawnym, którym dotąd przysługiwało prawo zarządu, zdolność nabywania we własnym imieniu wszelkich praw majątkowych, w tym rzeczowych, uwłaszczając je na posiadanym mieniu, będącym dotychczas własnością państwową. Zatem w przedmiotowej sprawie poprzednik prawny uczestnika zapewne stał się właścicielem linii i posiadaczem we własnym imieniu służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu już od 5 grudnia 1990 roku.

Do czasu tego posiadania można jednak doliczyć czas posiadania służebności przez Skarb Państwa. Osoba prawna, która przed dniem 1 lutego 1989 roku miała status państwowej osoby prawnej i nie mogła nabyć (też w wyniku zasiedzenia) własności nieruchomości Skarbu Państwa, może do okresu samoistnego posiadania wykonywanego po tej dacie zaliczyć okres posiadania Skarbu Państwa przed dniem 1 lutego 1989 roku, jeżeli w tym czasie nastąpiło przeniesienie posiadania.

Ustalając okres posiadania niezbędny do zasiedzenia, uwzględnia się także na podstawie art. 176 k.c., okres posiadania poprzednika (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 1975 roku, III CRN 421/74, OSNCP 1976, Nr 5, poz. 109, uzasadnienie uchwały (7) Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2002 r., III CZP 721/01, OSNC 2002, Nr 9, poz. 107). Niemniej po pierwsze – jest to dopuszczalne tylko w stosunku do podmiotu będącego uprzednio posiadaczem (tu: odpowiednio prawa służebnego odpowiadającego służebności), ale nie właścicielem gruntu, gdyż ten jako uprawniony z prawa własności z uwagi na konfuzję nie mógłby go obciążyć i w następstwie zasiedzieć służebności. Przedsiębiorstwa państwowe, korzystając z nieruchomości w zakresie niezbędnym dla budowy i eksploatacji linii elektroenergetycznej wykonywały jedynie - oparte na tytule prawnym - uprawnienia należące do sfery zarządu powierzonym mieniem państwowym na nieruchomości, będącej w zarządzie (lub władztwie o innym charakterze) innej jednostki państwowej. Konsekwentnie wyłączona jest możliwość przyjęcia, że posiadanie przez przedsiębiorstwo państwowe lub państwową osobę prawną - do czasu przyznania im samodzielnych praw podmiotowych - mogło doprowadzić do nabycia przez nie służebności na nieruchomościach państwowych w drodze zasiedzenia i odpowiednio do zaliczenia go do okresu zasiedzenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2008 r., II CSK 314/08, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r., II CSK 465/09 - niepubl.) Po drugie - przeniesienie posiadania prowadzącego do zasiedzenia, z możliwością doliczenia czasu posiadania poprzednika na podstawie art. 176 k.c., może mieć miejsce tylko podczas biegu terminu zasiedzenia, a nie po jego upływie. Jeżeli nabycie służebności nastąpiło to jej przeniesienie przez uprawnionego powinno nastąpić w formie przewidzianej prawem. Nie wyklucza to posiadania służebności (por. cyt. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r., II CSK 465/09, z dnia 20 listopada 1997 r., III CKU 73/97 - niepubl.).

Reasumując i przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy stwierdzić należy, że bieg terminu zasiedzenia w niniejszej sprawie mógł rozpocząć się od dnia, w którym przedsiębiorstwo państwowe zaczęło we własnym imieniu posiadać służebność, tj. najwcześniej od dnia 5 grudnia 1990 roku, a najpóźniej od dnia 12 lipca 1993 roku. Do tego czasu posiadania (we własnym imieniu) należy jednak doliczyć czas posiadania przez Skarb Państwa, ale dopiero od czasu, kiedy posiadanie to mogło rodzić skutki prawno-rzeczowe w zakresie zasiedzenia służebności, zatem od kiedy nieruchomość obciążona przestała być własnością Skarbu Państwa, a stała się własnością poprzedników prawnych wnioskodawcy, tj. od 4 listopada 1971 roku bądź 1 października 1979 roku (co wyjaśniono powyżej) i jednocześnie nie wcześniej niż po wybudowaniu danej linii i stacji transformatorowej, co do każdego z

urządzeń osobno (w odniesieniu do linii 15 kV – od 1971 bądź 1979 roku, w odniesieniu do stacji transformatorowej nr (...) – od 1978 bądź 1979 roku, a w odniesieniu do linii elektroenergetyczna 0,4 kV - od 1981 roku).

Skoro w przedmiotowej sprawie można doliczyć do okresu posiadania służebności przez uczestnika i jego poprzedników (posiadania we własnym imieniu i na własny rachunek – dla siebie), czas posiadania służebności przez Skarb Państwa, to właśnie stan świadomości posiadacza w tej dacie ma doniosłe znaczenie z punktu widzenia oceny charakteru tego posiadania – w dobrej czy złej wierze – oraz w konsekwencji długości okresu zasiedzenia służebności (20 lub 30 lat).

Dodatkowo podkreślić należy, że posiadania prowadzącego do nabycia służebności gruntowej w drodze zasiedzenia nie należy utożsamiać z posiadaniem prowadzącym do nabycia przez zasiedzenie własności nieruchomości. Termin "odpowiednio" wymaga, bowiem niejednokrotnie niezbędnych modyfikacji wynikających z istoty i celu danej konstrukcji prawnej. Trzeba mieć na uwadze okoliczność, że przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności gruntowej chodzi o faktyczne korzystanie z gruntu w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność (ograniczone prawo rzeczowe). Władanie w zakresie służebności gruntowej kwalifikuje się, zatem jako posiadanie zależne (art. 336 k.c.), z tym że musi być ono wykonywane dla siebie (por. postanowienie SN z dnia 28 kwietnia 2010 roku, III CSK 211/09, LEX nr 686065). Podobne zapatrywanie wyraził Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 11 lutego 2010 roku, wydanym w sprawie I CSK 437/09 (LEX nr 564748), wskazując, że art. 292 k.c. samodzielnie określa charakter posiadania służebności gruntowej jako przesłanki nabycia jej przez zasiedzenie. Przesłanką tą jest posiadanie służebności polegające na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia znajdującego się na cudzej nieruchomości w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność. Chodzi tu więc o korzystanie z nieruchomości będące przejawem władztwa nad nią w zakresie, w jakim uprawnia do niego służebność gruntowa. Władztwo to kwalifikuje się, zgodnie z art. 336 k.c., jako posiadanie zależne nieruchomości. Zawarte w zdaniu drugim art. 292 k.c. odesłanie do przepisów o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie obejmuje tylko (verba legis - "poza tym...") kwestie nie uregulowane w zdaniu pierwszym tego artykułu i pozwala na stosowanie do zasiedzenia służebności gruntowej przepisów o nabyciu nieruchomości przez zasiedzenie jedynie "odpowiednio". Do zasiedzenia służebności gruntowej nie ma zatem zastosowania wymagania posiadania samoistnego (art. 172 § 1 w zw. z art. 336 k.c.). Znajdują natomiast odpowiednie zastosowanie przepisy o nabyciu nieruchomości przez zasiedzenie dotyczące terminów posiadania w zależności od dobrej lub złej wiary posiadacza (art. 172 § 1 i 2 k.c.), odpowiedniego stosowania przepisów o biegu przedawnienia roszczeń (art. 175 k.c.) i możliwości doliczenia posiadania poprzednika (art. 176 k.c.).

Sąd uznał, że w przedmiotowej sprawie wykazano przesłankę korzystania przez uczestnika i jego poprzedników z trwałego i widocznego urządzenia na cudzym gruncie, w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność - korzystanie z nieruchomości będące przejawem władztwa nad nią w zakresie, w jakim uprawnia do niego służebność gruntowa (dla siebie). Na przedmiotowej nieruchomości cały czas znajduje się napowietrzna linia elektroenergetyczna 0,4 kV i 15 kV oraz stacja transformatorowa, zaś przedsiębiorca przesyłowy korzystał z nieruchomości w zakresie niezbędnym do zapewnienia prawidłowego i niezakłóconego działania tej linii, m.in. poprzez eksploatację, dokonywanie kontroli, przeglądów, konserwacji, napraw, modernizacji i remontów, usuwaniu awarii, jak również poprzez dostęp do urządzeń linii polegający na prawie przechodu i przejazdu przez nieruchomość (np. osoby działające na zlecenie przedsiębiorcy przesyłowego dokonywały pieszych obchodów linii, malowały słup, naprawiały i malowały fundamenty).

Niewątpliwie jednak przedsiębiorstwo państwowe, które w imieniu Skarbu Państwa, weszło w posiadanie prawa odpowiadającego służebności przesyłu, nie mogło być w dobrej wierze. Bezskuteczne przy tym jest powoływanie się przez uczestnika na domniemanie dobrej wiary (art. 7 k.c.). Skoro z dniem 4 listopada 1971 roku, z mocy samego prawa, poprzednik prawny wnioskodawców nabył nieruchomość obejmująca dawną działkę (...) na podstawie aktu własności ziemi wydanego przez organy państwa, Skarb Państwa musiał mieć świadomość, że wykonywane wobec rzeczy prawo mu nie przysługuje, podobnie należy przyjąć w odniesieniu do gruntu obejmującego działkę (...) przyznanego jako ekwiwalent za grunty wniesione do scalenia w październiku 1979 roku (gdyby działki (...) nie pokrywały się z przebiegiem w terenie dawnej działki (...)). Dobra wiara istniałaby wówczas, gdyby posiadacz był przekonany, że

posiada rzecz zgodnie z przysługującym mu prawem, a przekonanie to jest uzasadnione okolicznościami, przy czym dobrą wiarę wyłącza nie tylko pozytywna wiadomość o braku uprawnienia, ale i brak wiadomości spowodowany niedbalstwem.

Z jednej strony oczywiście ciężar obalenia domniemania dobrej wiary spoczywał w tej sprawie na wnioskodawcy, jednak zgromadzony w sprawie materiał dowodowy obala to domniemanie. W niniejszej sprawie ingerowanie w cudzą własność w zakresie odpowiadającym służebności rozpoczęło się w takich okolicznościach, które nie usprawiedliwiały przekonania posiadacza, że nie narusza on cudzego prawa, a nawet nie powinny w ogóle u posiadacza wywoływać takiego przekonania. Gdyby posiadacz uważał, że przysługuje mu dane prawo, nie widziałby konieczności pytania o zgodę na wejście na nieruchomość właścicieli nieruchomości.

Niezależnie jednak od powyższego i nawet gdyby liczyć upływ 30-letniego terminu zasiedzenia od najpóźniejszych dat początkowych, tj. w odniesieniu do linii 15 kV i stacji transformatorowej nr (...) – od 1979 roku, a w odniesieniu do linii elektroenergetyczna 0,4 kV - od 1981 roku, to nie ma żadnych wątpliwości, że okres wymagany do nabycia służebności z mocy samego prawa po upływie 30 lat posiadania w złej wierze upłynął w przedmiotowej sprawie z całą pewnością (do 2011 roku).

W dniu 28 maja 2014 roku wnioskodawcy złożyli niniejszy wniosek o ustanowienie za odpowiednim wynagrodzeniem służebności przesyłu na rzecz uczestnika, obciążającej przedmiotową nieruchomość wnioskodawców. Wniosek został jednak złożony już po upływie terminu zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, zgodnie z przepisem art. 175 k.c. w związku z art. 123 § 1 pkt 1 k.c., zatem nie mógł wywołać skutków z art. 124 § 1 k.c.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji postanowienia, oddalając wniosek D. i R. małżonków D. o ustanowienie odpłatnej służebności przesyłu, wobec zasadnego podniesienia przez uczestnika postępowania zarzutu nabycia przez zasiedzenie nieodpłatnej służebności gruntowej, o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., ustalając, że wnioskodawcy i uczestnik ponoszą koszty związane ze swoim udziałem w sprawie.